

Gettó 81

Megváltozott formával és korszerű tartalommal vonzza a fiatal generációt a zsinagógába a Mazsihisz–BZSH * Egy csodálatos délelőtt a Dohány-zsinagógában

Méltóságteljes és felemelő módon emlékeztünk meg a budapesti gettó felszabadításának 81. évfordulójáról a megtelt Dohány utcai zsinagógában. Beszédet mondott Mester Tamás, a BZSH elnöke, Bóka János miniszter, Maja Kados nagykövet, Szinetár Miklós rendező és Totha Péter Joel főrabbi. Közreműködött Szinetár Dóra és Kovács Adrián, a liturgikus teendőket Dési Tamás kántor látta el Ferenczi Eszter kíséretével.

A budapesti gettó felszabadításának 81. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezésen részt vettek holokauszt túlélők, többek között olyanok, akik kamaszként éltek meg 1945. január 18-át, amikor a szovjet Vörös Hadsereg felszabadította a gettót.

A Dohány utcai zsinagógában ott voltak a magyar zsidó közösségek, intézmények, szervezetek vezetői – köztük dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, dr. Kunos Péter, a Mazsihisz–BZSH ügyvezetője, dr. Frölich Róbert országos főrabbi, dr. Nógrádi Péter Mazsihisz-alelnök, valamint a Szövetség más vezető tisztviselői, főbbjai.

Jelen voltak a társegyházak, a civil szervezetek, a politikai pártok, a diplomáciai testületek képviselői. Tiszteletét tette a magyar kormány több

A protokollhelyen (jobbról) Bóka János és felesége, valamint dr. Grósz Andor, Maja Kados és Karácsony Gergely

vel valóban megtörtént, nem tud megváltozni, akkor sem, ha rossz a vége. Míg egy csupán gondolatban kitalált történet könnyen vehet új fordulatot, és a gyászostól a gyönyörködtetőbb felé kezd haladni.”

Az ókor korszakos történetírója, a görög Plutarkhosz vetette papírra e gondolatokat. Ha valamely történelmi esemény örökkön-örökké, csontba hatolóan fájó szá-

megszállás alatt – méghozzá a magyar állami szervek és a nyilasok aktív közreműködésével – 600 ezer hittestvérünk mártírhalálában csúcsosodott ki.

A rettenet itt, a budapesti gettóban ért véget, tízezernél is több hittestvérünk halálával, ugyanakkor a túlélők számára szerencsésen, az új élet lehetőségével.

Körbenézek, a padosorokban többeket látok, akik túléltek e poklot, a Teremtő adjon önöknek jó egészséget, boldogságot!

E túlélők egyike a Kossuth- és számtalan egyéb díjjal elismert színházi rendező, professzor emeritus Szinetár Miklós úr, akit megkülönböztetett szeretettel köszöntök.

A száraz igazság örök, megkérdőjelezhetetlen eleme a budapesti gettó felszabadulásának, hogy a pesti gettót a szovjet Vörös Hadsereg szabadította fel! Meggyőződésem szerint és a kollektív emlékezet alapján csak ismételni tudom korábbi vélekedésemet. Világtörténelmi változásoktól függetlenül és a mindenkor aktuálpolitikai események ellenére soha senki által meg nem kérdőjelezhető történelmi tény és érdem, hogy a budapesti (és a magyarországi) zsidóság számára a fasiszmus gyötrelmei, üldöztetése ellenében a felszabadító Szovjet Vörös Hadsereg katonái hozták el

Bóka János

a várva várt szabadságot, az élet lehetőségét.

Ne feledjük, ha a Vörös Hadsereg nem vagy csak jóval később éri el a gettó területét, akkor ma mi sem ülhelnénk e gyönyörű zsinagógában. Örök hála a hősöknek!

Igen, immár három emberöltőnyi ideje, hogy évről évre, idén nyolcvanadszor emlékezünk drága mártírjainkra és a felszabadító hőseinkre. Az emlékezés kötelezettsége nem csak vallási és morális alapokon kell hogy álljon.

A spanyol származású amerikai filozófus-esszéista, George Santayana gondolatait felidézve: „Azok, akik nem emlékeznek a múltra, arra kárhozzátanak, hogy megismételjék azt.”

Ugyan már – hallottuk ezerszer –, a zsidók válogatás nélküli gyilkolása a holokauszt után soha nem ismétlődhet meg. Hittünk benne 45. május 8. után.

Majd harminc évnek sem kellett eltelnie, és az egyik legszebb eszme, a sport örök lángja hunyt ki 1972-ben Münchenben, ahol 10 izraeli sportoló lett arab merénylők áldozata.

áldozatok egy részét brutális kegyetlenséggel meggyilkolta, a többiek a közelmúltban szabadultak, vélhetően soha el nem múló lelki és testi sebeket hordozva.

Az elmúlt hanuka ünnepét sötétbe borította a sydney-i merénylet, ahol a radikális iszlamista merénylők – apa és fia – 15 ártatlan ünneplő életét oltották ki.

Hogy is mondta Santayana? „Azok, akik nem emlékeznek a múltra, arra kárhozzátanak, hogy megismételjék azt.” Éppen ezért kell következetesen, minden esz-közzel, és nemcsak a maihoz hasonló történelmi megemlékezésekkel, hanem politikai, közéleti fellépésekkel, emlékeztetpolitikai kiállással és – elsőként kellett volna említenem – oktatással, felvilágosító programokkal küzdenünk az antiszemitizmus, az Izrael-ellenesség, valamint a zsidógyűlölet minden formája ellen.

Ne higgyék, hogy ezek az ordas eszmék csak titkos pinchhelyiségekből terjednek. Jelen vannak a nyugati egyetemeken magukat progresszívnak gondoló diákegyeleteiben, a magukat modern baloldaliaknak mondók beszélgetéseiben,

Dr. Kunos Péter

Ismét eltelik három évtized, és a sebezhetetlennek hitt Egyesült Államok elszenvedi történetének leg súlyosabb belföldi támadását. Sok ezer civil áldozat és az ikertornyok romba döntése a nyugati civilizáció elleni agresszió örök mementója.

Újabb bő két évtizedet halad előre a történelem kereké, és 2023 októberében Izrael Állama elszenvedi saját földjén a civil lakossága elleni leg súlyosabb támadást. A Hamász ezernél is több halálos áldozatot követelő akciót hajtott végre ártatlanok, gyerekek, nők, aggastyánok ellen. A terrorszervezet több száz embert fogságba ejtett, majd túszként elhurcolt. Az

és sajnos ki kell mondani, újabban a modern világ egyik pénzügyi és kulturális fellegráráként ismert tengerentúli metropolisz, New York városházáján is.

A feladatunk világos: a drága mártírjainkra való örök emlékezéssel egyidejűleg küzdeni a bár-bár eszmék újraéledése ellen.

Végezetül engedjék meg, hogy megemlékezzek azokról a névvel jegyzett és névtelen hősről, akik a náci-nyilas rémuralom alatt akár életük kockáztatásával mentették hittestvéreinket: Boldog Salkaházi Sára apácanővér, Sztelho Gábor evangélikus lelkész, Raoul Wallenberg diplomata, Angelo Rotta apostoli nuncius, id. Antall József

Szinetár Dóra

tagja, megjelent Karácsony Gergely főpolgármester, dr. Niedermüller Péter erzsébetvárosi polgármester és Magyar Péter európai parlamenti képviselő, a Tisza Párt elnöke is.

Először Szinetár Dóra énekelt egy dalt a Gettó című Jávori-műből Kovács Adrián zongorakíséretével, majd a felszólalók sorát

Mester Tamás,

a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke kezdte, akinek beszédét az alábbiakban olvashatják.

„Az igazság szárazabb, mint a hazugság. Az igazság ugyanis, mi-

Mester Tamás

Maja Kados

Szinetár Miklós

miniszteri tanácsos, hogy csak a legismertebbeket említsem, de szép számmal vannak további embermentők is. Emlékük legyen áldott!

Köszönöm, hogy ma itt vannak, hogy együtt emlékezzünk és közösen vállaljuk a felelősséget azért, hogy az áldozatok emléke örökre velünk maradjon. Az emlékezés fájdalma ne gyengítsen, hanem erősítsen bennünket, hogy a jövőt igazságosabbá és emberségesebbé tegyük!

A mai nap és ez az óra az emlékezésé! Elmondjuk imáinkat, le tesszük az emlékezés köveit. Emlékezzünk néma főhajtással a budapesti gettó mártírjaira, családtagjainkra, barátainkra, ismerőseinkre! A fővárosi harcok civil áldozataira és a nácizmus ellen harcoló hős katonákra!

Zihronam livraha – Emlékük legyen áldott!

Bóka János,

a magyar kormány EU-ügyekért felelős minisztere, az antiszemitizmus elleni hazai fellépés koordinálásával megbízott miniszterelnöki biztos a beszédét személyes adalékkal kezdte: elmondta, hogy a szolnoki gettóból deportálták dédszüleit, akik soha nem tértek vissza, s mire a szovjet Vörös Hadsereg megérkezett Szolnokra, már nem volt mit felszabadítaniuk...

A miniszter kemény szavakkal osztorozta a vézskorszakbeli magyar államot, amely – szavai szerint – ellehetetlenítette, megnyomorította, kifosztotta saját polgárait, majd nemcsak a gyilkosok kezére adta őket, de maga is gyilkolt. Emlékeztetett arra: nem magyarok, hanem szovjetek szabadították fel a budapesti gettót, s ennek emléke ma is súlyos teherként nehezedik a magyar társadalom vállára.

Bóka János feltette a kérdést: a sokat hallott Soha többé! jelenthet-e ma bármit is, ha Nyugat-Európában új „falak” épülnek, amelyek ismét korlátozzák a zsidóságot és a zsidó vallásgyakorlást, hiszen hittestvéreink sok helyütt nem jeleníthetik meg nyilvánosan zsidó identitásukat.

„Ez a helyzet minden európai közös ügye, és fontos, hogy ebben az ügyben Magyarország példát mutasson: igenis lehetséges zéró tolerancia az antiszemitizmus ellen” – mondta a miniszter.

Dési Tamás

Egyszer akkor, amikor az óbudai téglagyárból visszatérve a zsinagógában kellett töltenie egy éjszakát. Majd röviddel később miután a Wesselényi utca 44. szám alatti házban a saját szemével látta azokat a halottakat – minden lakásban húsz-harminc embert –, akik nem éltek túl a gettó megpróbáltatásait, egyenesen a Dohány utcai zsinagógába ment, ahol – nem vallásos emberként – átgondolta, hogy míg ő életben maradt, addig azok az emberek meghaltak, ezután fennhangon elmondta a Smá Jisráelt...

A szónokok sorát

Totha Péter Joel

tábori főrabbi zárta, aki az alábbi beszédet mondta.

Totha Péter Joel

Maja Kados,

Izrael Budapestre akkreditált nagykövete először azokról a gyermekekről és idősekről, nőkről és férfiakról emlékezett meg, akik elképzelhetetlen szenvedéseken mentek keresztül a gettóban.

A nagykövet kijelentette: „Az ő hangjukat elfojtották, de emléküket örökre megmarad. A felszabadítás véget vetett a horroroknak, de nem törölte el a fájdalmat és a veszteséget.”

A diplomata méltatta a magyar kormány Izrael iránti mély elkötelezettségét és a zsidóság melletti bátor kiállását, a magyar társadalom szolidaritását, majd köszönetet mondott a Mazsihisznek és a BZSH-nak, hogy a nagykövetség együtt emlékezhessen velük a gettó felszabadítására és az áldozatokra. Maja Kados kifejezte köszönetét Budapest polgárainak is azért, hogy együttéreznek a megemlékezőkkel.

Ezután ismét Szinetár Dóra következtet a *Papa, can you hear me?* című produkcióval, amely ebben az esetben telitalálat volt, hiszen a művésznőt az édesapja, Szinetár Miklós rendező, a magyar színház 20. századi történetének egyik legnagyobb formátumú alakja követte a színpadon.

Szinetár Miklós

felidézte, hogy álnéven bujkálva miként vészelte át a rettenetes 1944–45-ös esztendő, s elmondta azt is, hogy abban az időben kétszer járt a Dohány utcai zsinagógában.

Magyar Péter

A sábesz, a szombat nem egy hely, hanem idő. A zsidó ünnepek helye nem egy tér, hanem szintén idő. És ott, ahol mindent elvettek, az idő megőrzése lett az utolsó ellenállás.

Amikor valaki azt mondta: „csak még ma”, amikor valaki azt suttogta: „ha megélem a reggelt”, akkor ez azt jelentette, hogy a világ rendje még nem omlott össze teljesen.

Ezért nem jó, ha csak a halálról beszélünk, hanem beszéljünk azokról a pillanatokról is, amelyek nem haltak meg velük.

A Tóra nem azt mondja: „légy hős”. Hanem azt mondja: „légy ember”. És talán ez volt a legnagyobb csoda a gettóban: hogy az embert nem sikerült megölni.

tással a lehetetlent tette meg – a versenymű többi részét három húron játszotta le, hibátlanul.

Amikor befejezte, a következőt mondta a közönségnek:

„Az életben néha muszáj azzal játszani, ami megmaradt.”

Hát így vagyunk mi is, a holokauszt óta próbálunk három húron létezni, próbálunk erőt méríteni, és próbálunk emlékezni mindarra, ami történt.

Mert minden nap, amelyben nem vagyunk közömbösek, az egy válasz. Minden nap, amelyben nem hallgatunk, az is egy válasz. És minden nap, amelyben nem szokjuk meg mások szenvedését, az a legnagyobb válasz. És talán ez az emlékezés új nyelve.

Nemcsak azt kérdezzük meg, hogy mi történt akkor, hanem azt is, mi történik itt most velünk.

Velünk, akik többsége már azon generációhoz tartozik, akik nem cipelték batyut a marhavagonba, nem tetováltak számot a bőrükre, és nem éltek összezsúfolva egy szobában minimum tizenhatan. És mégis, mindennek ellenére hordozzuk mindazt, amit ők ott akkor átéltek, mert van emlékezet, ami nemcsak az egyéni élményhez kötődik, hanem az öröklött sors-hoz is.

Ez a transzgenerációs emlékezés egy mély belső kötődés ahhoz, ami megtörtént, és azokhoz, akik nem akarták, hogy tudjuk, mi is történt. De mi mégis tudtuk. És az az érzésem, hogy ők nagyon is jól tudták azt, hogy mi tudjuk.

A megérzéseinkben hordozzuk őket, a lelkünkben, a zsidó lét reflexeiben. Az álmainkban. És abban a szándékban, hogy nem felejtsük el őket – akkor sem, ha soha nem találkozhattunk velük.

A gettó utolsó heteiben egy férfi minden reggel végigment ugyanazon az útvonalon. Ez az út nem volt hosszú: a Kazinczy utcától a Klauzál tér sarkáig tartott. Ott megállt, körülnézett, majd visszafordult. Soha nem vitt magával semmit, és soha nem hozott vissza semmit.

A sárga csillaggal megjelölt házból többen figyelték. Nem értették, miért jár ki naponta, amikor minden lépés veszélyes, és úgysem lehet sehol élelmet vagy segítséget találni.

(Folytatás a 6. oldalon)

Az emlékezés virágai

Emlékező zsidó testvéreim, kedves barátaim, 1945. január 18. nem csupán egy dátum a történelemkönyvek lapjain.

Ez a nap a csend kiáltása, azoknak a néma hangja, akik már nem tudnak beszélni.

A pesti gettó falai között az emberi lét legelső határáig süllyedt minden.

Az éhség, a hideg, a betegség és a reménytelenség nem külön-külön, hanem egyszerre nehezedett az ott élőkre. Talán a legnagyobb borzalom, hogy a halál vált megszokottá.

A Vörös Hadsereg közeledtével a nyílás őrség eltűnt, de nem maradt utánuk más, csak a pusztítás.

Van egy kérdés, amelyet félve merünk feltenni – és nem az, hogy hogyan haltak meg, hanem az, hogy hogyan éltek még akkor is, amikor az élet minden feltétele megszűnt körülöttük?!

Mert a gettó nem csak a testeket zárta be. Ő, ne higgyük! Hanem megpróbálta bezárni az időt is. Megszüntetni és eltörölni azt a gondolatot, hogy van és lehet holnap.

És mégis – voltak emberek, akik titokban számolták a napokat. Nem azért, mert hitték a szabadságban, hanem mert az ember nem tud nem számolni.

Aki számol, az még az időben él, és aki az időben él, az még ember.

A zsidó hagyományban az idő szent.

Слава героям, dicsőség a hősöknek! Erről szólt Totha Péter Joel beszéde az emléktáblánál
Fotók: M. Schmidt János

Láson hárá – a rossz beszéd

A láson hárá, szó szerinti fordításban: gonosz beszéd, a zsidó törvények által tiltott különböző beszédformákra utal. A köznyelvben a kifejezés az összes tiltott beszédmódra vonatkozik, függetlenül attól, hogy igaz-e vagy sem, és néha rosszindulatú pletykaként fordítják. Technikai értelemben azonban a láson hárá csak az igaz, de az alany számára káros beszédet jelenti.

A tiltott beszéd különböző fajtái: mindegyik láson hárá?

A judaizmusban a problémás beszédnek három fő kategóriája van. A legáltalánosabb a *rehilut*, vagyis a pletyka. A *rehilut* nem feltétlenül negatív. Maimonidész leírása szerint a pletyka egyszerűen annyi, hogy valaki elmeséli az embereknek, mit mondtak vagy tettek mások.

A negatív, hamis negatív beszédet héberül *moci sem rá*-nak nevezik – szó szerint: rossz hírért kelti, általánosabban rágalmazásnak vagy becsületsértésnek felel meg.

Végül ott van a *láson hárá*, amely azokat a beszédek jelenti, amelyek kárt okoznak, például ha arról szólnak, hogy valaki rossz sofőr, vagy megszegte a törvényt. Az állítás igaz lehet, de a kimondása árt az érintett személynek. Maimonidész úgy írja le, mint minden olyan kijelentést, amely egyik személytől a másikig terjedve egészségi vagy vagyoni kárt okoz valakinek, esetleg csupán bosszantja vagy megijeszti őt (Misé Tóra, Emberi hajlamok 7:5).

Bár a láson hárá tulajdonképpen csak az igaz beszédre utal, amely káros, és nem a rosszindulatú hazugságra (ez a *moci sém rá*) vagy az ár-

talmatlan pletykára (*rehilut*), a gyakorlatban a köznyelvben mindhárom kategóriát magában foglalja.

Mi a forrása a láson hárá tilalmának?

A láson hárá kifejezés sehol nem szerepel a Bibliában. A legközelebbi megközelítése a Zsoltárok 34:13–14 verse: „*Ki az az ember, aki vágyik az életre, aki vágyik a szerencsés évek-re? Őrizd meg nyelvedet a gonosztól [lashon'cha me'rah], ajkadat a csalárd beszédétől.*” A héber kifejezés, amelyet életre vágyónak, háféc hájimnak fordítanak, a láson hárá törvényeit részletező legfontosabb kötet címe lett, amelyet 1873-ban adott ki Jiszráél Meir Kagan, a lengyel rabbi, aki Chafetz Chaim néven vált ismertté.

A láson hárá törvényeit gyakran két törzsi forrásból származtatják. Az egyik a 3Mózes 19:16 verse, amely tiltja a pletykálkodást, a másik pedig

a 2Mózes 23:1, amely tiltja a hamis híresztelések terjesztését. A 3Mózes könyvéből származó vers a *rehilutra*, vagyis az egyszerű pletykálkodásra utal – pusztán más emberekről szóló információk ismételtetésére, még akkor is, ha azok igazak, és nem negatívak. Ugyanez a vers azt is megtiltja, hogy tétlenül álljunk felebarátunk vére mellett – lényegében azt, hogy ne mentsünk meg valakit a haláltól. Az, hogy ezek a tiltások egyazon versben jelennek meg, arra utal, hogy a zsidó hagyomány nagyon komolyan veszi a láson hárát.

Mennyire rossz a láson hárá?

A zsidó törvények a láson hárá tág kategóriáját jelentős bűnnek tekintik, mivel károsítja a társadalmi kohéziót, és nehezen jövétehető. Ha az ilyen beszéd egyszer már elszabadult a világban, gyakorlatilag lehetetlen visszafordítani a károkat. A zsidó jog a láson hárá beszélőjét és hallgatóját egyaránt felelőssé teszi.

A láson hárá kimondása során az ember megszeghet más parancsokat is. Ezek közé tartozik a *lifné iver* néven ismert tilalom – szó szerint: akadályt állítani a vakok elé, ami alatt általában azt értik, hogy másokat bűnre készíteni. Aki láson hárát beszél, és ezzel vétkezzé teszi a hallgatót, az szintén bűnös lehet *lifné iverben*. Egyes hatóságok szerint a láson hárá a Tóra azon parancsolatát is sérti, hogy „*emlékezzünk meg arról, amit Isten tett Mirjámmal*” (5Mózes 24:9). Ezt a parancsot úgy értelmezik, hogy Isten leprával sújtotta Mirjámot, amiért rosszat mondott a testvéréről, Mózesről. Másokról rosszat mondani szintén e parancsolat megszegése lehet. A Chafetz Chaim számos más töraverst is felsorol, amelyeket a láson hárá beszélői megszegnek.

Az ókori rabbik sokat beszéltek a láson hárá veszélyeiről, néha egészen szélsőséges kijelentéseket is tettek. Lehet, hogy ez részben a láson hárával kapcsolatos Exodus-versnek köszönhető, amely óva int attól, hogy tétlenül álljunk felebarátunk vére mellett, vagy talán a rabbik híresen érzékenyek voltak a káros társadalmi interakciók romboló erejére.

A Talmud a Peszáchimban (118a) azt mondja, hogy aki láson hárát beszél, és mindenkit, aki ezt igaznak fogadja el, a kutyák elé kell dobni.

Az Arakhin 15b-ben a Talmud számos mondást jegyez fel a láson hárá súlyosságáról, egyenlővé téve azt Isten létezésének tagadásával és a három főbűnnel, a gyilkossággal, a bálványimádással és a szexuális erkölcsletelenséggel.

A rabbik szintén tiltják azt, amit *ávák láson hárá*-nak – szó szerint: a rossz nyelv pora – neveznek. Ez alatt az olyan beszédet értik, amely burkoltan utal a láson hárára, vagy másokat ösztönöz annak kimondására, például pozitívan beszélni valakiről az ellenségei jelenlétében.

A *My Jewish Learning* cikke alapján fordította: **Zucker-Kertész Lilla**

A Héber Imre klub programjából

Zsidó könyvek zsidó sorsáról hallottunk

Vetítéssel illusztrált előadást tartott **Villányi András** fotóművész a Héber Imre Idősek Klubjában, amit **Ádám Mária**, a Goldmark Kórus karnagya egészítette ki a héber liturgikus zenével kapcsolatos ismertetőjével.

Villányi András hatalmas anyagot tekintett át, amelyből ezúttal is csak néhány részletet emelhetünk ki. Ami összeköti ezeket a történeteket, az a könyv. Mindegyik azt erősíti, hogy nem véletlenül nevezik a zsidóságot a könyv népeinek.

Elsőként egy verseskönyv tipikus zsidó sorsáról hallhattunk: **Todros Abulafianek Halévi** (1247–1306) költő verses gyűjteménye az 1900-as években került elő. **Moses Gaster**, a londoni szefárd közösség rabbija megismerkedett két fiatalemberrel, akik elmondták, hogy kereskedő édesapjuk Hongkongban él, nem tudós, nem is rabbi, de régi héber kéziratokat gyűjt. A fiúk mutatták meg a rabbinak a kéziratok versgyűjteményét. Halévi Toledóban élt, halála után a versgyűjtemény eltűnt. Spanyolországból 1492-ben kiűzték a zsidókat, ők magukkal vitték a kéziratot Ázsiába. Így találhatott rá a zsidó kereskedő, akinek fiai Londonba továbbították. Itt került **David Yellinhez**, a jeruzsálemi egyetem tanárához, aki végül kinyomtatta a hányatott – zsidó – sorsú kötetet.

A következő történet sokkal rosszabbul végződött: ezer éve, a tudományos könyvek értelmezésének és ellenőrzésének virágkorában **Áron ben Mózes ben Ásérnak**, a mózesi öt könyv legnagyobb szakértőjének volt egy tőkéletes, a világ legértékesebbjeként számontartott tórája, amit Alexandriában őriztek. Egy európai ember megvesztegette a templomszolgát, aki átadta neki ezt a példányt. Az ember hajóra szállt vele, de viharba kerültek, és a tóra soha többé nem került elő.

A könyvek, kéziratok múltja gyakran felderíthetetlen, vagy legalábbis mélységes titkokat rejt, amelyeket nem mindig sikerül megfejteni. A 14. század elején jelent meg a Zóhár, ez a Biblia és a Talmud mellett a legnagyobb hatású zsidó könyvnek tekintett misztikus mű, amelyet a keresztények inkább becsültek, mint a zsidók. **Mózes de Leon** másolta le először, és szerzőként az ezer évvel korábban élt rabbist, **Simon bar Jochájt** tüntette fel, aki a rómaiak elől barlangokban bujkált, és a másoló szerint ott írta a könyvet. De évszázadok teltek el, míg **Náchmáni Mózes**, a Palesztinába vándorolt tudós felfedezte, és elküldte fiának Katalóniába, hogy a könyvet nyomtassa ki. (A pszeudepigráfikus irodalmi művek – álneves iratok, amelyek szerzője egy másik, közismert személyt nevez meg maga helyett – csak fordításokban maradtak fenn.) Mózes de Leon halála után egy módos zsidó ember szeretne volna meg tudni az igazságot a szerzőről, ezért elküldte a feleségét az özvegyhez, nagy összeget ígérve a titokért. Az özvegy elárulta: nincs eredeti kézirat, a könyvet a férje írta. A vita a szerzőről a mai napig tart, de amikor újranyomtatják, most is Simon bar Jochájt tüntetik fel íróként.

Villányi András szólt a lappangó könyvekről, és kiemelte **Kéter Malchut Gabirol** főművét, a *Fons vitae* – Az élet forrása – című, arab nyelven írt alkotást. Az eredetiből készült latin és héber nyelvű változat is, utóbbi Mekor Chájim címmel. Ezt találta meg 1845-ben **Munk Salamon** német filológus, a párizsi egyetem professzora, aki kutatásai eredményeként megállapította, hogy az eredeti szerző Gabirol volt. A mű jelentőségét bizonyítja, hogy többek közt **Aquinói Szent Tamás**, **Becket Tamás**, de még **Giordano Bruno** is hivatkoztak rá. Gabirol halálához legenda is fűződik: egy arab költőtársa, megirigylve tehetségét, megölte és egy fügefá alá temette őt. A költő porladó teste táplálta a fát, amely csodás, illatos virágokat hozott. Ez tűnt fel az arra járóknak, s így fedezték fel a bűntényt és találták meg a költő rejtett sírját.

S ha már a sírnál és temetésnél tartunk: **Lunz**, a Palesztina-kutató írta le, hogy Jeruzsálemben zeneszóval, pompás körülmények között szokás eltemetni a szakadt, használhatatlanná vált könyveket. Ezért megy ritkaságszámba, hogy szakadt vagy kopott héber művek kerüljenek elő a múltból, hiszen a nedves talajba temetett kötetek szétmállottak.

A vallási előírásokból kiderül, a zsidóság milyen tisztelettel és szeretettel fordult mindig is a könyvekhez. Nem volt szabad például semmilyen tárgyat, még más könyvet sem röhelyezni a szent könyvekre. Tilos volt olyan padra ülni, amelyre tórát helyeztek el. A földre esett könyvet, miután felvették, meg kellett csókolni. A kapcsos könyveknél nem volt szabad erővel, például ránehézkedéssel segíteni, hogy a kapcsolatok sikerüljön bezárni azt.

A vallási könyvek előtt tilos volt ruhátlanul járni. A könyvkötő nem készíthetett nyomtatott, írott lapokból könyvtáblát. A kopott könyveket újra kellett kötetni, és az is előírás, hogy rendszeresen portalaníítani kell a köteteket.

Az előírások között szerepel, hogy nemcsak a könyveknek, hanem a könyvek szerzőinek is jár a tisztelet. A Misna 1200 évvel ezelőtt így rögzíti a gyülekezet tulajdonát: közös a piactér, a templom, a fürdő, a frigyláda és a könyvek.

A könyvek szeretetét bizonyítja az egykori bölcsődal: „Nagy lesz az én fiam, és könyveket ír egyszer.”

Ma már nem ismert népszokás, hogy pár nappal születése után a pólyás baba körül tíz férfi gyűlt össze, a díszes pólyára bibliát helyeztek, a kicsi kezébe tollat és tintát adtak. Szentírási idézeteket mondtak, az apa pedig imádkozott, hogy a gyermek megtarthassa, ami a könyvben írva van.

Ünnepélyessé tették a gyermek első iskolai napját is: mézeskalácsból sültött betűkkel ajándékozták meg.

Érdekesség a 12. századból, hogy minden gyerek megtanult a fejlel lefelé tartott könyvből is olvasni, mert négyen ültek egy asztalnál, ketten-ketten egy oldalon, és csak egyetlen könyvük volt.

Villányi András után Ádám Mária karvezető héber zenéről szóló előadása következett. Ezúttal arra hívta fel a figyelmet, hogy ugyanazok a dalok meny nyire különböző módon hangzanak a különböző közösségekben, illetve a különböző kántorok előadásában.

Kedves percekert szerzett, amikor a Goldmark Kórus húsz évvel ezelőtti felvételeit láthattuk-hallhattuk. Az örökiifjú tagok örömmel ismerték fel egymást a vásznon s énekelték újra a jól ismert dallamokat.

Krausz Júlia

Digitalizálták és hozzáférhetővé tették Herzl Tivadar naplóját

Izraelben a Cionista Archívum digitalizálta és hozzáférhetővé tette az államot megálmodó, Magyarországon született **Herzl Tivadar** naplóját. Az archívum munkatársainak „Herzl online” nevű digitalizációs projektje teljes terjedelmében, héber fordítással és keresési lehetőséggel teszi hozzáférhetővé az eredeti naplót az erre létrehozott honlapon.

A sűrűn írt sorok közül Herzl később kihúzott több száz szót, melyek azonban olvashatók maradtak, így betekinthe-tünk gondolatainak formálódásába is.

Herzl a naplóban szereplő szavak közé számokat is beiktatott, amelyeket titkos kódként használt, a 401 például a cionista mozgalmat jelölte. „Herzl tiszta szívből hitt a technológia társadalomformáló erejében, s a zsidó államot az innováció zászlóshajójaként képzelte el. Bizonyosan lelkesítette volna az a lehetőség, hogy írásait közvetlenebbül, teljesebben és pontosabban kapcsolják össze a nyilvánossággal” – mondta a digitalizálást vezető **Ardon Bar-Hama**.

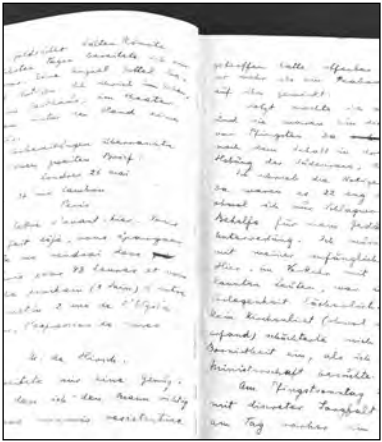
„Az izraeli társadalmat megrázó időkben fontos, hogy visszatérjünk a cionista gyökerekhez és ahhoz az eszményi társadalomhoz, amelyre Herzl törekedett” – méltatta a vállalkozást **Dror Morag**, a Cionista világszervezet alelnök-helyettese.

A szövegből nyomon lehet követni Herzl kísérleteit a zsidók helyzetének megoldására. „Meg akartam találni az utat a pápához, és azt mondani neki: segíts nekünk az antiszemiták ellen, én pedig egy nagy mozgalmat indítok a zsidók szabad és méltóságteljes megkeresztelkedésére” – írta az egyik oldalon. „Talán meg tudnánk termékenyíteni a sivatag földjét a Nílus segítségével!” – vélekedett egy másik helyen már az Izrael földjére vándorlás lehetőségéről.

„Elviselhetetlen hőségben utaztunk vonattal Jeruzsálembe. A szűk és zsúfolt fülkében ülés valóságos kínzás volt. A császár azt mondta: a lehető legforróbb időjárásba csöppentünk. A találkozás napja rendkívül nehéz volt. Ramla közelében megmérjük a hőmérsékletet, 31 fok árnyékban, 41 a napon” – írta a mai Izrael földjén tett 1898-as látogatásáról, amikor találkozott II. Vilmos német császárral.

„Még most, elhagyatottságában is szép város, és ha idejövünk, ismét a világ egyik legszebb városa lehet... Ha valaha megkapjuk Jeruzsálemet, és ha még lesz erőm tenni valamit, először megtisztítom” – összegezte jeruzsálemi élményeit.

Herzl németül és franciául írt, gyermekei azonban már megpróbálkoztak a héber nyelvvel is. „A gyerekek, mint minden nap, hancúroztak... a fürdőszobába szaladtak, az ágy felé menet táncoltak, elmondták az esti imát, és ma megengedtem nekik, hogy a német mellett héberül is imádkozzanak” – írta a napló egyik lapján. (MTI)

Nem viszek zsidókat!

Kirakták az Uberből az egykori Miss Szlovákiát Torontóban

Miriam Mattova kanadai-szlovák modellt azért szállították ki egy Uberből Torontóban, mert a sofőr megtagadta, hogy zsidó személyt fuvarozzon – nyilatkozta az érintett és ügyvédje, **Howard Levitt** a Jerusalem Postnak.

Az incidens a Dundas Streeten történt. A zsidó származású Mattova beszállt a barátja által rendelt autóbá, majd FaceTime-hívást indított egy ismerősével, akinek hétköznapi részleteket mesélt nemrégiben tett izraeli útjáról, írta meg a *TEV*.

A beszélgetés hallatán a sofőr – egy muszlim nő – egy keresztelkedés közepén hirtelen a fékbe taposott, és felszólította Mattovát, hogy szálljon ki. A modell értetlenül állt a helyzet előtt, mire a sofőr közölte: nem érzi magát kényelmesen Mattova társaságában.

„Megkérdeztem, miért, mert még mindig nem értettem a helyzetet. A sofőr erre azt válaszolta: nem szállít zsidó embereket” – mondta el Mattova, aki abban a pillanatban döntötte el, hogy kiszáll az autóból.

„Nem a félelem, hanem a helyzet világos felismerése vezérelt. Amikor valaki nyíltan diszkriminál, nincs ok arra, hogy vele egy térben maradjunk” – magyarázta a modell.

Az Uber nem siette el a reagálást

Mattova ezt követően másik autót hívott, majd másnap ő és a fuvar megrendelő barátja is részletes panaszt nyújtott be az alkalmazáson keresztül.

Választ azonban csak azt követően kapott, hogy története megjelent a *National Post* hasábjain. Az Uber telefonon kereste meg, visszatérítést ajánlva fel.

„Tisztázni akartam, hogy ez a helyzet többről szól, mint egy fuvar áráról, és hogy amit átéltem, az az antiszemitizmus kirívó megnyilvánulása volt” – mondta Mattova.

Amikor arról érdeklődött, hogy a sofőrt eltávolítják-e a cégtől, az Uber

nem adott érdemi választ, csupán annyit közölt, hogy beszélni fognak vele. Howard Levitt ügyvéd szerint a céget kizárólag az érdekelte – biztosítási szempontból –, hogy történt-e fizikai sérülés a sofőr rasszista magatartása miatt.

Levitt levelet küldött az Ubernek, követelve, hogy minden sofőrszerződésben rögzítsék a diszkrimináció tilalmát. Az ügyvéd megerősítette: ha a cég nem reagál, az ontariói emberi jogi bírósághoz fordulnak.

Nem egyedi eset

Mattova elmondása szerint mióta Instagramon beszámolt az esetről, rengetegen keresték meg hasonló antiszemita incidensekkel, amelyekre az Uber szintén nem reagált.

„Ez nem egyetlen ember problémája. Az Uber nem vállal felelősséget azért, ami valójában tör-

ténik” – fogalmazott. A modell hangsúlyozta, nem pénzt akar. Ha az Uber fizetni szeretne, azt adományozzák az *Israel Friends* nevű jótékonyági szervezetnek. Mattova azt követeli, hogy bocsássák el a sofőrt, és kérjenek tőle, valamint a zsidó közösségtől bocsánatot.

Holokausztúlélő nagymamájára hivatkozva Mattova elmondta: családi háttere miatt kötelességének érzi, hogy fellépjen a gyűlölet ellen. Ugyanakkor nem ez volt az első ilyen tapasztalata Kanadában.

„Jelenleg kérdéses, hogy van-e jövőm Kanadában” – válaszolta a *National Post* lap kérdésére.

Ügyvédje hozzátette: a kanadai zsidó közösség nagy része fél, és fontolgatja a kivándorlást az Egyesült Államokba vagy Izraelbe. Véleménye szerint a főbb szervezetek nem elég határozottak, és a konkrét cselekvés helyett megelégednek az elítélő nyilatkozatokkal.

Jézus, a palesztin

Karácsony alkalmából jelent meg egy óriáshirdetés a New York-i Times Square-en, amelyen ez olvasható: „Jesus is Palestinian” (Jézus palesztin). A finoman szólva megosztó, keményebben fogalmazva hazug üzenet egy amerikai-arab civil szervezet fizetett hirdetése, amely teljesen értelmetlen és történelmietlen. Bármit mondanak a hirdetés megren-

delői, a csúsztatás célja világos: a modern Izrael és a zsidóság jogának elvitatása a Szentföldre.

A *Szombat* szemlézi a New York Postban címlapon megjelent cikket, amely szerint a szöveg – Jesus is Palestinian (Jézus palesztin) – felháborította a nagyvárosba karácsonykor ellátogató turisták nagy részét. A lap riportere megszólaltatott néhány turistát. Egy **Sam Kept** nevű brit látogató így vélekedett: „Meglehetősen megosztó az üzenete. Ha palesztin vagy, egyetértés vele. Persze nem biztos, hogy helyes az időzítése. Felkavaró lehet.”

Adeb Ajub, a hirdetést elhelyező civil szervezet ügyvezetője védelmébe vette az óriásplakátjukat. Amikor felvetették neki, vajon a hirdetményrel azt akarják-e vitatni, hogy Jézus zsidó volt, az ügyvezető kitérő választ adott: Jézus bennünk él, mindannyiunkban. Az ön által feltett kérdésre a válasz interpretáció dolga.”

A különböző történelmi idősíkok manipulatív összemosásának tipikus eszköze az is, hogy a hirdetés szövege zöld alapon jelent meg, hiszen a zöld a muszlim vallás szent színe. Csakhogy miképpen a keresztény világban Jézus Krisztusként tisztelt Jesua ben Jozsef zsidó tanító sem lehetett „palesztin”, úgy a zöld szín szerepeltetése is történelmietlen és propagandisztikus, mert a Közel-Keleten csak Jesua ben Jozsef fellépése után több száz évvel alakult ki az iszlám.

Angliában vizsgálatot követelnek a Maccabi-szurkolók kitiltása ügyében

A Lordok Háza tagjaiból és parlamenti képviselők közül (köztük volt miniszterekből) álló pártközi csoport levelet írt a brit rendőrséget felügyelő szervnek (Independent Office for Police Conduct – IOPC) a West Midlands-i Rendőrség döntése miatt, amely megtiltotta a Maccabi Tel Aviv szurkolóinak részvételét az Aston Villa elleni futballmeccsen a Villa Parkban.

A Birminghamben lejátszott Európa-liga-meccs előtt néhány héttel **Ayoub Khan**, a Parry Barr-i választókerület független (mármint pártoktól független) parlamenti képviselője előbb a találkozó betiltását, majd a Maccabi-szurkolók kitiltását követelte. A BDS-aktivista Khan korábban az összes izraeli csapat európai kupákban való indulása ellen is kampányolt már. Egy vele foglalkozó cikk szerint a 2023. október 7-i terrortámadásról is bagatellizáló kijelentései voltak, írja a *Jewish News* nyomán a *Szombat*.

Khan arra kérte az Aston Villa vezetőit, lépjenek kapcsolatba Birmingham Biztonsági Tanácsadó Csoportjával, ami a meccs kockázatértékelésekor meg is történt. A későbbi vizsgálatok során két magas rangú rendőri vezető elismerte – ezzel egy korábbi állításukat megcáfolya –, hogy ők is találkoztak Khannal és különböző közösségi csoportokkal „a hírszerzési információk begyűjtése érdekében”. Az egyik vezető szerint a helyi parancsnokok „állandó jelleggel” beszélnek a képviselőkkel. De amikor a későbbi bizottsági meghallgatáson arról kérdezték őt, hogy Khan ugyanígy felvette-e velük a kapcsolatot a svájci Young Boys elleni Európa-liga-meccs előtt is, **Guilford** főkapitány azt válaszolta, hogy nem.

A mérkőzés előtt készült rendőrségi hírszerzési jelentés egy nem létező, soha nem történt West Ham United–Maccabi-találkozóra hivatkozva ítélte veszélyesnek az izraeli klub drukkerit. A főkapitány a képviselői meghallgatásán elismerte, hogy az információt „egy közösségi médiás bejegyzés alapján” írták be a jelentésbe, de azt állította, hogy ez nem befolyásolta az álláspontjukat.

A jelentés továbbá idézte a holland rendőri vezetőket, akik azt szeretnék, hogy a Maccabi soha ne játszhasson Amszterdamban, mert az ultrák erőszakosak, például „palesztin zászlókat téptek le”. A lapok szerint a holland

rendőrség vitatta az információt, egyetlen zászlóról volt szó, és az sem a mérkőzésen, hanem előző este történt. A jelentésben taxisofőröket ért incidensekről is írtak, de egyetlen ilyen történet, mondta a meccs megtartása és az izraeli drukkeriek beengedése mellett érvelő, munkáspárti **Lord Mann**. Úgy vélte, a tényeket a döntéshozzá illeszkedve alakították át. Források szerint Lord Mann észrevételei végül el sem jutottak a West Midlands-i Rendőrséghez, hanem a Belügyminisztérium futballhírszerzési osztályánál landoltak.

*

A *Jewish News* október 20-án arról írt, hogy az izraeli klub biztonsági agályok miatt nem tervez jegyeket árulni, mert szélsőséges szereplők miatt nem garantált az odaautazó szurkolók biztonsága: „Különböző beágyazott csoportok beavatkozása várható, amelyek elszigetelt incidenseket használnak fel saját társadalmi és politikai céljaik érdekében.”

A cikk név szerint is megemlíttette Ayoub Khan képviselő, illetve **Tommy Robinson** szélsőjobboldali antiizlamista aktivista nevét.

*

A helyzetre rálátó egyik forrás azt nyilatkozta, hogy „az Izrael-ellenes tüntetők jelentette kockázat számottevő volt, de úgy gondoltuk, van tervünk arra, hogyan akadályozzuk meg őket abban, hogy felülkerekedjenek. Azonban ez megváltozott Tommy Robinson megjelenésével. Fennállt a veszélye, hogy a szurkolóinkat tévesen az ő szélsőjobboldali tevékenységével azonosítják, miközben Izrael-ellenes tüntetők is eleve vadászni akartak rájuk. Mivel azt a lehetőséget sem lehetett kizárni, hogy Robinson támogatói Maccabi-szurkolóknak álcázva jelenjenek meg Birmingham utcáin, arra a következtetésre jutottunk, hogy a kockázat túl nagy a véten szurkolók számára.”

Ezzel egy időben Birmingham Biztonsági Tanácsadó Csoportja elfogadta a biztonsági aggályokra hivatkozó rendőrség javaslatát, és megtiltotta a vendégszurkolók részvételét.

A baloldali munkáspárti **Sir Keir Starmer** miniszterelnököt „feldühítette a döntés”.

November 6-án az Aston Villa 2:0-ra nyert a Maccabi ellen.

Néhány nappal később a belügyminiszter átfogó vizsgálatot rendelt el. A parlament belügyi bizottsága előtti meghallgatáson a főkapitány-helyettes azt állította, hogy „a zsidó közösség egyes képviselői” is azt jelezték, nem szeretnék, ha a Maccabi szurkolói részt vehetnének a mérkőzésen. Ám ezt az állítást később visszavonta, és a *Times* beszámolója szerint azóta bocsánatkérő levelet írt a birminghami közösség képviselőinek.

A főrendek és képviselők az IOPC-nek címzett nyilatkozatukban aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy a rendőrség döntése „jelentős helyi politikai nyomásnak való megfelelés céljából született”, a meccs megakadályozásáért kampányoló Izrael-ellenes képviselők, tanácsnokok és aktivisták erőteljes nyomásgyakorlása miatt.

A közlemény szerint az IOPC-nek „nincs más választása, mint a hatáskörével élve kivizsgálni a rendőrség magatartását, döntéshozatali folyamatát és hírszerzési értékeléseit a Maccabi-drukker kitiltásával kapcsolatban”.

A New York-i gyűlölet-bűncselekmények több mint fele antiszemita indíttatású

A 2025-ben New York Cityben elkövetett gyűlölet-bűncselekmények 57%-át tették ki a zsidók ellen elkövetett incidensek, jelentette be a New York-i Rendőrség (NYPD) adatait sajtótájékoztatóján ismertető **Jessica Tisch** rendőrfőkapitány. A tavalyi évben rögzített 576 gyűlöletincidensből 330 volt antiszemita jellegű.

Ezek az adatok nem az elítéléseket tükrözik, hanem a feltételezett eseteket, amelyek később, ha a nyomozók nem tudják bizonyítani a diszkriminatív indítékot, átminősíthetők „nem faji elfogultságon alapuló incidensekké”, írja a *Jewish Chronicle*-ra hivatkozva a *Szombat*.

Az NYPD statisztikája szerint a csoport elleni gyűlölet-bűncselekmények száma összességében 12 százalékkal csökkent az előző évhez képest (2024-ben 657 eset volt), és az antiszemita támadások is visszaestek 3 százalékkal, ugyanakkor kiemelték a zsidóellenes incidensek aránytalanul magas számát: miközben a zsidók a város lakosságának csupán körülbelül 10 százalékát alkotják, az áldozatok közel 60 százalékát ők teszik ki.

„Ezek a számok továbbra is nagyon magasak, és az antiszemitizmus továbbra is a legmakacsabb gyűlöletveszély, amellyel szemben állunk”, mondta Jessica Tisch.

Az adatok közzétételére egy héttel New York City új polgármestere, **Zohran Mamdani** hivatalba lépése után került sor, aki egyik első intézkedéseként aláírta azt a végrehajtási rendeletet, amely visszavonta az IHRA antiszemitizmusra vonatkozó definíciójának átvételét. A definíció célja a zsidók védelme a világ minden táján a zsidóellenes gyűlölettel szemben, ám vannak, akik elutasítják, mert szerintük a megfogalmazás eszközzé válik az Izraellel szembeni kritika megakadályozására.

Jessica Tisch

Fotó: Marc A. Hermann / MTA, Wikimedia Commons

ÚJ ÉS FONTOS SZOLGÁLTATÁS A RABBISÁGON

Szakértő ellenőrzi a tfilineket jelképes összegért

Aharon Hanuka és Radnóti Zoltán

Fotó: Mazsihisz.hu

A tfilineket érdemes öt-hat évenként megvizsgáltatni és az esetleges sérüléseket, kopásokat kijavíttatni annak érdekében, hogy kóser tfilinben imádkozhassunk. Ezért szimbolikus összegért, mindössze ezer forintért lehetőséget biztosítunk erre az átvizsgálásra – tájékoztatta a honlapot **Radnóti Zoltán** főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója, az újbudai Bét Sálom zsinagóga rabbija. A vizsgálatot és az esetleges javítást **Aharon Hanuka** végzi, aki egy sze-

mélyben rabbi, szófér, mohél és sakter.

Aharon Hanukát éppen munka közben, egy tfilin vizsgálatának közepette találjuk Radnóti Zoltán társaságában a Budapesti Rabbiság Síp utcai irodájában. Mint az a vallásos zsidó világban közismert: a fejre való (sel ros) tfilinben négy kicsiny rekesz van, s mindegyikben található egy-egy pergamenre írt tórai szövegrész.

Hanuka rabbi szakértő mozdulatokkal szétbontja a tokot, kitekeri a

keskeny, de hosszú pergamencsíkot, és sajnos rossz hírt közöl: az írás elmosódott, ezért ez a tfilin nem kóser.

A vizsgálat díja mindössze ezer forint, ám az esetleges javítások ennél többbe kerülnek. Hogy pontosan mennyibe, az mindig az adott esetben dönthető el. Radnóti főrabbi arra biztat mindenkit, aki még egyáltalán nem vagy már régen ellenőriztette a tfilinjét, hogy éljen ezzel a lehetőséggel.

Indiában a zsidók félelem nélkül ünnepelték a hanukát

Mumbaiban a latkesz mellé masala chai és bollywoodi tánc jár – írja a Joint Distribution Committee mumbai programigazgatója, Nissim Pingle.

„Mumbai lüktető vibrálásában – egy mintegy 27 milliós városban, egy közel 1,5 milliárdos országon belül – ott él az én kicsi, mégis erős közösségem, ahol mindenki ismer mindenkit. Élvezzük az indiai kultúra mindennapi kincseit, a bollywoodi táncotól az ízes ételekig. Sok barátunk és szomszédunk ünnepli a díváltit annak minden gazdagságában és szel-

zsidók közül származnak. De bármilyen élénk is a közösségünk, a legtöbben valószínűleg nem is gondolnák, hogy egyáltalán létezőnk itt.

Az indiai zsidók mindig is kis közösséget alkottak, de annak tudata, hogy egy globális zsidó család részei vagyunk – kontinenseken át szét-szórva, mégis a hagyomány, az értékek és a közös történelem által összekapcsolva –, mély hovatartozás-érzést ad.

Zsidó identitásunk elválaszthatatlanul összefonódik nemzeti kultúránkkal: ezek kiegészítik egymást,

zaklatással és bántalmazással szembesülnek. Amit online látunk, az nem kizárólag a zsidókat érinti, de nekünk megvannak a magunk egyedi módjai zsidóságunk kifejezésére.

Amikor több mint 200-an összegyűlünk az éves hanukai rendezvényünkre egy történelmi színházban, Mumbai zsidó negyedén kívül, az az ünnepelés legtisztább formája, és jól mutatja, mennyire beágyazódunk az indiai életbe. Az elmúlt 25 évben rendezzük meg a Khai Festet, ami szó szerint az élet ünnepét jelenti. Itt közösségünk sokrétű pezgése teljes egészében megmutatkozik: bollywoodi tánc, hagyományos ételek, mint a masala chai és a sült édességek, stand-up comedy és a menórák meggyújtása – az örömmel és a vidámságnak nincs hiánya.

Az egyik kedvenc ünnepi emlékem a gyerekek arcán látott mosoly, amikor büszkén vitték haza a Khai Festen készített kézműves menóráikat. A helyi ifjúsági önkéntes programban részt vevő tinédzserek és fiatal felnőttek felváltva dolgoztak a gyerekekkel a gyertyatartók elkészítésén, továbbadva szeretett hagyományainkat és a hanuka csodáját: a szentség és a fény növekedését a világban. Ez örömteli bizonyítéka annak, hogy szervezetem kreativitással és céltudatosan hidakat épít a generációk között.

Egy évvel ezelőtt sok más zsidó közösséghez hasonlóan mi is tartottunk egy ünnepélyes néma pillanatot, hogy imádkozzunk a túszerként és biztonságos hazatérésükért. Idén imáink meghallgatásra találtak. Bár még sok munka áll előttünk, az örömmel és az ünneplésnek teret adni a gyógyulás elengedhetetlen része.

(Folytatás a 7. oldalon)

A tudás mint univerzális semmi!

...az az igazság, hogy a nagyon szerény és nagy tudású máramaroszigeti Ávigdor ben Benjámin Polák rabbi – legyen áldás emlékéen – amellet, hogy nagy tanító volt, kiváló filozófiai vénával is rendelkezett. Természetéből egy jóságos nagyapa szeretete, türelme és megértése áradt.

Történt egy szép téli napon, hogy az esti tanítást követően néhány bizalmas híve vele maradt, hogy a világ és a létezés titkáról faggassák. Smil Mendel szólalt meg a többiek nevében:

– Reb Ávigdor! Hosszú évek óta követjük tanításodat, magunkra vesszük bölcs döntvényeidet. Rejtélyes kérdés tart lázban bennünket. Áruld el, tárd fel előttünk, hogy tulajdonképpen mi is az, hogy Szent Tan! Egyáltalán, mi a Tóra, a Misna és a Gemara végső értelme?

A rabbi, mint aki fel volt készülve a kérdésre, kész válasszal felelt:
– Barátaim! A Szent Tannak, ahogyan nevezted, végső értelme az univerzális semmi! És ha tudni akarjátok, a Szent Tan tulajdonképpen nem is szent. A hallgatók összezavarodva, nagy megdöbbenésükben tovább faggatták:
– De rabbi! Eszerint semmi szentség nincs a Tanban?
– Bizony nincs – válaszolta a rabbi végtelen nyugalommal, majd folytatta:
– Semmi szentség, és általános értelemben semmi igazság!

Erre az ott levők:
– Hát akkor szerinted mi jó származik a tanításból?
– Ha tudni akarjátok – jelentette ki a rabbi erre –, hát kimondom: a Tanításból számotokra semmi jó nem származik!

Találkoztak már szigeti zsidóval? Ha nem, hát tudniuk kell, hogy olyan hirtelen haragosak, hogy a Vezúv vulkán, mely elpusztította Pompejit, hozzájuk képest lágy tavaszi szél szárnyán lebegő almavirágzirom. Nem bírva uralkodni magukon, felpattantak, tenyerükkel az asztalt verve adtak hangot felháborodásuknak!

– Ki vagy te, Reb Ávigdor – kérdezték –, hogy azt képzeld, így beszélhetsz velünk? Mondd ki hát: ki vagy te?

A rabbi végtelen nyugalommal a megzavarodott kérdezőkre tekintett, és alig hallhatóan mondta:

– Valóban, ki is vagyok én? Tudjátok meg, barátaim... nem tudom, ki vagyok! – és kísértalt a tanházból!

Ha ezek után sem tudják, milyenek a szigeti zsidók, elmondom, hogy amilyen gyorsan haragra gerjednek, olyan hamar le is csillapodnak.

– Világ Ura! – szólalt meg Smil Mendel. – Ha a rabbi nem tudja, kicsoda ő, kik lehetünk mi? Mi az, hogy Tanítás? Felfoghatja bárki közülünk, mi az, hogy Szent, mi az, hogy Értelem? Mi az, hogy Tan, mi az, hogy végső? Túl sokat akartunk tudni és túl hamar! – mondta Smil Mendel, majd mindannyian a rabbi után futottak.

Amint utolérték, a rabbi így fogadta őket:

– Nincs már szükségetek rám. Tudatotokat megzavarta valami, a teremtés előtt is létező ősfény megzavarta látásotokat, de nagy bajt nem okozott. Ez áll: „Fordítsd el szemeidet, mert azok megzavartak...” (Én. én. 6/5) Elmétek majd megvilágosodik, rájöttök, hogy – ahogy neveztétek – a Szent Tan, Tóra, Misna, Gemara, „végső értelem” fogalmakban csak kérdések vannak, melyekre nincsenek válaszok. Más értelemben: válaszok nem lehetnek olyan kérdésekre, amiket senki nem tehet fel! ...hogyan közöl mi van? Az univerzális semmi! Mi a Tóra, a Misna és a Gemara végső értelme? Végső értelmük az, ami által a „Semmi” újból és újból „Valamivé” válik! A létezés univerzális titka, íme, így szól:

„...és rája szabtam törvényeimet, és elhelyeztem reteszt meg ajtókat, és mondtam: idáig jöjj s nem tovább, s így legyen határa vetve hullámaid göggyének! (Jób 38/10–11)

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Idősek otthona létesítéséhez kapott ingatlant a DZSH és a Mazsihisz

Debrecenben ünnepélyesen aláírták azt a megállapodást, amelynek értelmében a város önkormányzata átadta a Debreceni Zsidó Hitközségnek és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének a Bajcsy-Zsilinszky utca 33. szám alatti ingatlant. Ezzel megvalósulhat a helyi közösség régóta dédelgetett álma, hogy új idősek otthona létesüljön az egykori zsidó negyedben.

Az ingatlan átadásáról szóló szerződést **dr. Papp László** polgármester, **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke, valamint **Horovitz Tamás**, a DZSH elnöke írta alá.

Az épület átadásával egyidejűleg a Mazsihisz és a DZSH vállalta az ingatlan felújítását azzal a céllal, hogy a munkálatokat követően fontos szociális feladatokat lássanak itt el.

Ezzel a debreceni hitközség vezetése által ígért két nagy vállalás második eleme is megvalósulhat: a város zsinagógáinak felújítása után sor kerülhet az idősek otthona kialakítására is.

Ezt megelőzően – szintén a Mazsihisz támogatásával – már teljeskörűen megújult a DZSH székházában található kultúrterem, ahol legutóbb ros hasáná alkalmából rendeztek ünnepélyes fogadást a város prominens személyeinek részvételével.

Dr. Grósz Andor, dr. Papp László és Horovitz Tamás

A mumbai Khai Festen bollywoodi tánc is szerepelt a hanukai ételek mellett

lemiségében, és mi is ünneplünk egy fényünnepet. Csak éppen néhány héttel később, és hanukának hívják.

Az indiai zsidó közösség – amely főként Mumbaiban összpontosul – körülbelül 4500 főt számlál, az első zsidók pedig nagyjából az i. e. 10. században érkeztek Dél-Indiába. Ma az ország egész területén megtalálhatóak vagyunk, és olyan őshonos hagyományokat képviselünk, mint az én családomé, a Bene Israel, a kocsini (cochini) zsidók hagyományai a Kochi régióban, valamint azoké, akiknek ősei a bagdadi szefárd

nem állnak ellentétben. Szomszédaink nemcsak megértik és értékelik ezt az igazságot, hanem támogatják is.

Sajnos a globális térben a helyi zsidó közösségekről szóló történeteket – múltban és jelenben – gyakran az őket érő antiszemitizmus elbeszélése vezeti fel. A mi történetünk más.

Közösségünket nagyrészt elkerülte az antiszemitizmus, és évszázadok óta élünk itt, teljesen beilleszkedve indiaiaként és zsidóként egyaránt. A globális antiszemitizmus fellángolása azonban elérte a szociális médiát. Közösségünk egyes tinédzserei

A rendőrség megtiltotta az antifasiszták demonstrációját

Mondjunk nemet a gyűlöletre! Soha többé fasizmus! címmel jelentett be vonulások gyűlést a Budapesti Rendőr-főkapitányságon (BRFK) a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége (MEASZ) február 14-re. Az esemény a Cipők a Duna-parton emlékműtől indult volna a Margit hídon át a Bécsi kapu térre, majd végül a Széll Kálmán téren ért volna véget. A tiltásról szóló rendőrségi határozat szerint a felszólalók között lett volna Sommer Katalin holokauszt túlélő is, írja a *Kibic*.

A MEASZ rendszeresen szervez demonstrációt a szélsőjobb „becsület napja” és a Kitörés túra események ellen tiltakozva. A rendőrség idén először nem engedélyezte az eseményt. A BRFK tiltása arra a tava-

lyi kormányrendeletre hivatkozik, amely terrrorszervezetté nyilvánítja az „Antifa csoportosulást” Magyarországon.

A tiltó határozat megállapítja, hogy a demonstráció helyszíne és időpontja a „kitörésnap rendezvényekhez köthető, olyan helyszín és időpont, ahol azon személyek megjelenésére számít a bejelentő, akik elítélik a fasisztát, neonáci eszméket”. Majd néhány bekezdéssel lejjebb kijelenti, hogy az ilyen személyek megjelenése „együtt járhat a közrend közvetlen, szükségtelen és aránytalan mértékű veszélyeztetésével”.

Ez utóbbi pedig az egyik tiltó oknak számít a gyülekezési törvény szerint.

Gettó 81

(Folytatás a 2. oldalról)

Egyszer aztán valaki megkérdezte tőle, hogy miért megy el minden reggel.

Csak annyit válaszolt: azért, hogy lássa, megvan-e még a Klauzál tér.

Nem várt semmilyen csodára, és nem reménykedett a szabadulásban sem. De amíg a Klauzál tér ugyanott van, gondolta, addig a világ sem szűnt meg teljesen létezni.

Egy reggel aztán nem tudott felkelni, mert nem volt jól; aznap délután más ment ki helyette, és amikor az visszajött, csak annyit mondott: a tér még megvan, és ott van a helyén.

A férfi erre csak bólintott. Ennyi neki elég is volt.

Január 18-án aztán újra kiment. A falakon még ott voltak a krétával írt számok, a földön szétszórta cipők hevertek. A deszkakerítés lebontva. Az egyik sarokban talált egy gyűrött papírlapot. A lap tetején ennyi állt héberül:

Akik tegnap még éltek. Nevek voltak rajta. Nem teljes nevek, hanem becenevek, héber nevek, néha csak egyetlen betű, nem több. A férfi leült a lépcsőre, és hangosan elkezdte olvasni őket. Nem tudta, kik voltak, nem tudta, maradt-e utánuk bárki, de csak olvasta és olvasta, újra és újra, egymás után.

Ekkor valaki megállt mellette, és megkérdezte:

– Minek olvasod azokat? Úgysem hallja senki.

A férfi becsukta a papírt, és azt felelte:

– Tévedsz. Most hallják először.
– De kik? – kérdezte a másik.
– Hát az Ég, ott fent – válaszolta, felfelé mutatva a kezével.

Kedves Emlékezők, a zsidó hagyomány nem azt tanítja, hogy mindig hinni kell a jó végkimenetelben, de azt igenis tanítja, hogy az embernek kötelessége kapaszkodót találni akkor is, amikor úgy tűnik, hogy minden elveszett.

Mert van idő, amikor a legszen-tebb ima nem a szépen elmondott szavakban van, hanem abban, hogy van még valaki, aki elmondja őket.

És amíg van, aki emlékezik, addig ők ott fent sem tűnnek el végleg ebből a világból.

Ez ma a mi imánk, és ez ma a mi felelősségünk.

Legyen emléküik áldott.

A megemlékezés koszorúzással zárult a Hősök templománál.

Búcsú Lebovits Imrétől

Sztanyiszlavov Jevgenyij Arnoldovics orosz nagykövet a „Nagy Honvédő Háború 80” jubileumi érmet nyújtja át Lebovits Imre túlélőnek

Drága Imre! A legjobb barátomnak hívtuk egymást, és most itt hagyta. Egyedül maradtam most közös emlékeinkkel, amelyek csak nekünk voltak. Korunk miatt. A kép, amelyen a gettóünnepség után az orosz nagykövet megköszönte Neked antifasiszta kiállásodat, azért marad meg, amíg élek, mert ebben benne vannak legfontosabb tulajdonságaid, mint a bölcsesség, a humanizmus, az emberszeretet. Amikor minden zsidó ember a háborús bűnösöket, gyilkosainkat kereste, Te az embermentőkre összpontosítottál. Ez utóbbi mondatnál szebbet nem lehet írni rólad.

Az Éva nélkül eltöltött esztendőket nem tudtad feldolgozni. Akik körülvetek és megpróbáltak vigasztalni, családod és a zuglói kile, mostantól árvák. Csak ha Rólad beszélnek, akkor enyhül a fájdalomuk.

A hivatalos egyenszöveg mintájára: Lebovits Imre 97 éves korában visszaadta lelkét Teremtőjének. Emlékéből fakadjon áldás!

Kardos Péter

Ha hiszed, ha nem, 46 februárjában távirat és levél ment a miniszterelnöknek, az akkor még miniszter Rákosinak, a belügyeseknek meg más fejeseeknek. 46 februárjában, érted? Még talán fél éve sem volt, hogy visszatámoalyogtunk deportálásból, táborból, kevesen a bujkálásból. Árván, özvegyen, gyermektelenül, rokonok nélkül. Megtörve testileg, lelkileg, ilyen-olyan betegség után vagy azzal még kínlódva, és persze tökéletesen kifosztva...

Szombat volt, én is mentem az imaházba. Az sem volt a régi, a rombolás, fosztogatás nyomait még alig tudtuk kijavítani, pótolni. Inkább egy kopott vasúti váróteremre hasonlított, mint zsinagógára. Honnan lett volna a renoválás pénzünk? Az is nagy szó volt, hogy a Joint nyitott nekünk olyan népkonyhafélét, ebédet, néha ételcsomagokat osztott. Aki iparos volt, az még csak-csak boldogult valahogy, a régi kuncsafatok nagy része visszapártolt. A kereskedés volt nagyon-nagyon nehéz. A régi nagykereskedők eltűntek szinte egy szálal. Ott, nálunk is a három legnagyobbat még a gettózás előtt agyonkínózták, keresve rajtuk, kutatva bennük – szó szerint – aranyat, dollárt, ékszer. Szóval félig üres polcokkal ment még sok kis üzlet, előlről kellett kezdeni, na. Hitelbe végképp senki nem adott semmit nekünk, a kicsiknek. Laktunk, ahogy tudtunk, jointos raktárból kapott szedett-vetett bútorral, mert ugye a régvolt miénket a nyilasok begyűjtötték és kiosztották az övéiknek, vagy az utcabeliek széthordták. Keserves hetekbe, hónapokba telt, míg a régi házat, lakást vissza lehetett szerezni, sokszor csak lakókkal terhelve, ha egyáltalán.

Hogy kezdtem a fuvarozást? Nem úgy ment az, mint ahogy apámtól láttam, tanultam. Én azt találtam ki, hogy béreltem a lovat, a szekeret. A környékbeli parasztok között sok fineszes volt, a lovakat felvitték a hegyekbe az átvonulás, közelítő ostrom előtt, így nem tudták őket rekvirálni. Na szóval béreltem a fogatot, a napi bevételből a harmadát kellett fizetnem a gazdának, a többi maradt nekem abrakolásra, kocsisra, saját részre. Persze és sem estem a fejemre, kikötöttem, ha a fizetett bérleti díj elér ennyi meg ennyi összeget, enyém először a ló, aztán a kocsi. 46 februárjában még az egyik sem volt az enyém, hová gondolsz. Még tél volt, fuvar kevés, mert téglá, vályog, cement, termény ritkán akad ilyenkor. Szerencsére tüzelőre meg a gyárra lehetett számítani, hulladékok, szemetet szinte hetente rám bíztak, ha a szállítómesternek jó kedve volt. Ezt főleg a pénzecskek okozták, tudod. Szóval kínlódtunk, erőlködtünk.

Persze nagyapáink is kínlódva kezdték itt, amikor a Vág völgyéből lejöttek ide gyalogosan, kis batyuval vagy sovány lovacskák szejével, és tótul, jiddisül, magyarul adtak-vettek. Az én öregapám tollas volt, eleinte számárra

kötözött hatalmas zsákokkal, aztán lovas kocsin járta a falvakat, gyűjtötte a kacsa-, de főként a libatollat. Vasárnap elindult, pénteken ért vissza, haza. Az istálló melletti pajtában tárolta a készletet, havonta jött a sógora, neki tisztítóüzeme volt Egerben.

Apám mesélte, nagypapa tavasszal érkezett ide, télre már egy vert falú apró házikója volt a faluban. A 95-ben született apám már ott sírt fel először. A húszas években már kétlakásos, két üzlethelyiséges, dufartos – így nevezik itt a kapualjat – ház, raktár, a kert végében a domboldalba beépített pince volt a családe. Én 46-ban ezekkel semmire nem juthattam. Pedig papíron én lettem – volna! – az egyedüli örökös, mert ugye anyut, aput elgázostították, két bátyámat muszoként veszejtették el, de mire áperté bíróságilag igazolni tudtam, hogy a családból egyedül csak én maradtam élve, és a négyéves hercehurca után meglelt a hatósági holtak nyilvánítás, hagyatékátírás, akkorra az örökségem lakottan nem sokat ért. Szerencsém volt azért, mert a Csontos kocsmáros – régen ő is, öccse is csendő volt – megvette tőlem a birtokot. Mindig az volt az érzésem, hogy a falubeli zsidóktól elzabrált értékekből volt nekik miből. Kicsit jólesett nekem később, hogy őket aztán államosították.

Csak két dolgot tudtam elvinni a volt házukból. A majd kétméteres, henger alakú, samott-téglával bélelt, cifra öntvényekkel, ajtókkal díszített öntöttvas kályhát és a paliszander, kagylóberakás hatalmas ebédlőszekrényünket. Mindkettőt édesanyám két jolsvai bátyja adta nászajándékba. A kályha ajtaján volt a domborított három betű, balra a Gy, középen a W, jobbra az S. Az ajándékozó nagybácsik, Weisz Gyula és Sándor bácsi monogramja. A W egyben szellőzőnyílás is volt, szépen világított a tűz a W betű nyílásain. Képzeld el, az ebédlőszekrényen az összes kagylóberakás ép volt, a hajlított, csiszolt üvegajtók is, a fiókok díszes rézkallentyűinak semmi baja nem volt. Az egyik lakó felesége azt mondta, jaj, drága Spiegel úr, azt hittük, hogy ez valami múzeum-ból való, nem lenne jó, ha bántódna, én semmit nem tartottam benne, nehogy sérüljön, igaz, az a hat tényérünk, két lábásunk, a kanalak elférnek a stelázsin is, nem igaz?

Elég volt már belőlem, ideje a történelemhez visszatérni. Tudtuk mi is, hogy a gyáriak között folyton-fúrt civakodás van. Ki legyen a brigádevető, a gyári bizalmi, a főbizalmi. 45 után meg a kommunisták vagy a szociáldemokraták vagy a kiszagdák emberei meg ugye nyíltan politizáltak, jobban mondva civódtak. Akkor februárban előbb a reakció ellen tüntettek. Ki látott

már reakciót vasgyárban? Gyülekeztek egymás ellen sikta után, kiabálták a magukét, hogy le a reakcióval meg ilyeneket. Sőt, elkezdtek zsidózni, még a Mindszentyt is átkozta némelyik csoport. A szocdemes főbizalmi még olyasmit is szónokolt, hogy kiváltságok nem kellenek senki javára, akár volt deportált az illető, akár nem. Nekünk előjogunk? Arról persze egyik sem szólt, hányan lették halálukat a munkaszolgálatban, a gettóban, a táborokban, hol tart a bűnösök megbüntetése. Ajaj, láttuk ám, hogy a nemrég nyílasok ügyesebbje átnyergelt szocdemes meg kommunista mundérra.

23-án azért lett felvonulás, mert lábra kapott a hír, hogy a főbizalmi éjszaka leütötték, amikor a gyűlésről hazafelé tartott. Sokan beszéltek persze, hogy hazugság volt. Az egyik rendőrtiszt próbálta őket csitítani – eredmény nélkül. Sőt, ellene fordultak, lezsidózták, nekirohantak, leütötték, életveszélyes sérüléseket szenvedett.

Aztán behatoltak a zsinagógába. Az imádkozókra támadtak, kizavarták őket – szombaton. Aztán a főutcán folytatták. A szombatra tekintettel zárva lévő zsidó tulajdonú boltokat feltörték, a berendezéseket szétrombolták, az árukészleteket elhurcolták. A Joint konyháját sem kerülték el, a szombatra készített ételt megsemmisítették, kifosztották a vöröskeresztes raktárt is. A nem zsidó boltosokat felszólították, hogy ők legyenek nyitva, ne féljenek, csak a zsidóság elleni intézkedésekről van szó.

A megyétől másnap, 24-én nyomozók jöttek, sok ügynevezett tüntetőt őrizetbe vettek. Na más se kellett. A rendőrséghez a gyári munkások ultimátumot intéztek, ha nem engedik el azonnal a lefogottakat, beszüntetik a munkát, ismét kivonul a tömeg az utcára, és a zsidókat nem kímélik, majd megkapják a magukét ismét.

Nem akarok sem panaszkodni, sem dicsekedni, de bevallom, engem is felpofozott két munkásforma alak. Ahogy hazalopakodtam a kertek alatt a zsinagógából, belökte a konyhaajtót két gonosztevő, pénzt, aranyat, bundát, ide vele, ordították. Szerencsére a várandós feleségemet addigra elrejtettem a spájzban az egyik polc mögé, a lelkére kötöttem, meg ne szólaljon, akármilyen történik.

A kredenc középső fiókjában volt a konyhapénz, a fiókot kivettem, a tartalmát az asztalra szórtam, és pimaszul ráiraváltam a két pacákra, nesztek, itt van az összes, vigyétek, én meg nem fogom, mert nekem ma, szombaton, ez tilos. Az egyik részegnek tűnő gazember röhögni kezdett, begyűrte a pénzt a mikádójába, nekem lekent élvezettel két nagy pofont, és társát hátra verte: menjünk, Lajos, hadd szombatozzon a zsidaja.

Lett eljárás persze, én is úgynevezett sértett tanú voltam. Azt nem tudom, hogy az én támadóim milyen büntetést kaptak.

Tudod, a legborzasztóbb az volt, hogy a nálunk az istállóban lakó Marci kocsisom eltűnt azokban a napokban, 24-ét követően nem láttuk. Pár hét múlva az egyik tanúzó utcabeli unzure szabó – akit kiraboltak, megverték – újságolta nekem izgatottan, hogy a Marci a le-tartóztatottak között van, állítólag az egyike azoknak, akik 23-án azt a fiatal rendőrt majdnem halálra verték. Nem mondom, hogy ez jó hír volt.

Hogy befejezzem a 46-os emlékezést, még annyit, hogy Marci előkerült valamikor 46 őszén, mormogott valamit, hogy ő összetévesztették valakivel, de tisztázta magát. Hittem is, meg nem is. Az a hír járta, hogy ő tényleg ütlegette a rendőrt vasbottal, de nagyon beszédese volt, másokat illetően sokat segített a nyomozásban, hogy finom legyen. Nálunk meghúzta magát, dolgozott.

Őt vagy hat zsidó család elment innen akkor, Pestre is, néhányuk meg a kivándorlást választotta.

A 46-os esemény a második alkalom volt, hogy én alijázásra gondoltam. El is kezdtem intézni, aztán visszaléptem, mert vártuk a gyermekünket. Hogy indulhatnék el terhes feleségemmel, félig-meddig bujkálva, a bizonytalanságba? Maradtunk.

Jött 56 októbere. Érdekes, szinte ugyanazok a munkások szaladgáltak, ordítottak az utcán, mint 46-ban. Még érdekesebb, hogy akkor a gyűléseken szónoklók között már feltűntek tanítók, 45 előtti egykori hivatalnokok, még egy festőművész is. Ők nem üvöltöztek, igaz, nem is volt kikkel, mert a fő ellenség, a gyári meg a községi pártemberek hirtelen elbujdoltak. Na és a lázadók között is volt jó néhány párttag. Valahogy meg kellett nekik élni, ugye? Az utcai zsvajban ismét lehetett hallani zsidózást. Nem vagyok már biztos benne, rendőr, ügyész vagy bíró volt az illető, akit fel akartak akasztani a pártház előtt. Azt kiabálták, hogy zsidó, én nem tudom, nem ismertem. Az orvosunk mondta később, hogy a kórházban alig tudták életre kelteni ezt az embert. Valami párt-embert is megkínóztak.

Egy csendes délelőtt kimentem a kapu elé. Ott álltam, tíz, tizenöt gyári munkás szaladt a gyár irányába, sokuk bottal, páran baltával, ílyesmivel. Az egyik megállt előttem, mérgesen kiabálta, jobb lenne, ha elhurcolkodnának innen, mert majd magukat is eléri a forradalom, aztán vége lesz a nagy vircsaftnak!

Nem mondtam el otthon, mit hallottam.

Három évet vártunk szeretett szülőházánk kegyes engedélyére, hogy elhurcolkodjunk...

Politzer Tamás

46-ról, 56-ról 86-ban

Jelentősen visszaesett a bevándorlás

Az alija összességében egyharmaddal csökkent, mivel az orosz bevándorlás a felére esett vissza; ugyanakkor a francia bevándorlás 45%-kal nőtt, Észak-Amerikából pedig 13%-kal többen érkeztek a világszerte erősödő antiszemitizmus közepette.

Az Izraeli Bevándorlási és Integrációs Minisztérium közlése szerint 2025-ben mintegy 21.900 új bevándorló érkezett Izraelbe. Ez körülbelül egyharmados visszaesés a tavalyi számokhoz képest, elsősorban az Oroszországból érkezők számának drasztikus csökkenése miatt, írja a *Szombat* a Times Of Israel cikk alapján.

Ugyanakkor az Egyesült Államokból, Franciaországból, az Egyesült Királyságból és más nyugati országokból érkező alija jelentősen nőtt, a zsidó közösségeket világszerte érintő, rohamosan erősödő antiszemitizmus hatására. Ennek részei voltak a zsidó célpontok elleni, nagy visszhangot kiváltó halálos terrorakciók is, mint például a manchesteri zsinagóga elleni jom kippuri támadás, valamint a Sydneyben egy hanukai rendezvényen elkövetett mészárlás.

A minisztériumi adatok elemzése szerint 2025-ben mintegy 13.600 nem orosz bevándorló érkezett, ami 23,6%-os növekedés a 2024-es (kb. 11.000 fő), illetve 81%-os emelkedés a 2023-as (7.500 fő) adatokhoz képest.

Az 1990-es évek óta a legtöbb bevándorló minden esztendőben továbbra is Oroszországból érkezik: körülbelül 8.300 fő 2025-ben. Ez 57%-os visszaesés a 2024-es 19.500-hoz képest, és eltörpül a 2022-ben, Ukrajna orosz invázióját követően érkező 74.000 fő mellett.

Demográfusok szerint Izrael 2022 óta tapasztalt bevándorlási hulláma és annak későbbi visszaesése nagyrészt a háború kezdeti sokkjának tudható be.

Az Egyesült Államokból mintegy 3.500 bevándorló érkezett, ami 5%-os növekedés az előző évhez, illetve 30%-os emelkedés 2023-hoz képest. A francia alija 45%-kal, 3.300 főre nőtt a 2024-es 2.200-ról. Az Egyesült Királyságból érkezők száma 19%-kal, 840 főre emelkedett, folytatva az elmúlt évek növekedési trendjét. A minisztérium adatai szerint Kanadából mintegy 420, Dél-Afrikából 220, Ausztráliából pedig 180 új bevándorló érkezett.

A minisztérium közlése szerint az új bevándorlók körülbelül egyharmada 18–35 év közötti volt.

A bevándorlást segítő Nefesh B’Nefesh szervezet adatai alapján az észak-amerikai alija 2025-ben mintegy 12%-kal, 4.150 főre nőtt, ami a szervezet 23 éves történetének egyik legmagasabb értéke.

„Ezek az új olimok már most hozzájárulnak Izrael nemzeti szükségleteinek kielégítéséhez és jövőjének megerősítéséhez, és felismerjük azon döntésük jelentőségét, hogy életüket Izrael Államában kezdik újra ebben a sorsdöntő történelmi pillanatban” – mondta közleményében Fass Jehósua rabbi, a Nefesh B’Nefesh társalapítója és ügyvezető igazgatója.

A kedvező adatok ellenére Izrael továbbra is nettó migrációs veszteséget mutat: többen hagyják el az országot, mint ahányan érkeznek. 2024-ben mintegy 82.700 izraeli költözött külföldre, ez nagyjából 50.000-rel több a bevándorlók számánál, és a demográfusok szerint a tendencia 2025-ben is folytatódik.

Az elvándorlást nagyrészt a 2023. október 7-i Hamász-mészárlást követően kitörő háború, valamint a kormánnyal szembeni kiábrándultság hajtja. Utóbbit a kritikusok szerint a demokráciát aláásó igazságügyi reformtervek erősítik.

Felkészülés a nagyobb bevándorlási hullámra

Az antiszemitizmus erősödése miatt a Bevándorlási és Integrációs Minisztérium dolgozik azon, hogy javítsa Izrael képességét a növekvő számú bevándorló fogadására és integrálására. A közelmúltban még gyakorlatot is tartottak, amely egy esetleges tömeges, vészhelyzeti bevándorlási hullámra való felkészülést tesztelte.

A Szochnut adatai szerint 2025-ben mintegy 30.000 zsidó kezdte meg világszerte a bevándorlással kapcsolatos ügyintéztést, különösen nagy növekedéssel az Egyesült Királyságban és Ausztráliában. A bevándorlási eljárás általában körülbelül 18 hónapot vesz igénybe.

Az év során több mint 20.000 ember vett részt a minisztérium, a Szochnut, az izraeli Ofek Szervezet és a Cionista Világszervezet által szervezett bevándorlási vásárokon. Csak Franciaországban több mint 13.000-en vettek részt ilyenén,

emellett rendezvényeket tartottak az Egyesült Államokban, Ausztráliában, az Egyesült Királyságban, Ukrajnában, Grúziában, Argentínában, Mexikóban és Dél-Afrikában is, ahol az érdeklődők információhoz és közvetlen ügyintézéshez jutottak.

Ezrek vettek részt a Nefesh B’Nefesh által Észak-Amerikában szervezett bevándorlási vásárokon is.

„A miniszterelnök támogatásával átfogó kormányzati döntést készítettünk elő annak érdekében, hogy ösztönözzük a bevándorlást azokból az országokból, ahol az antiszemitizmus erősödik” – mondta Ofir Sofer bevándorlási és integrációs miniszter. „Ez, valamint az a számos program, amely a foglalkoztatás, a lakhatás, a felsőoktatás és a közösségi beilleszkedés területén segíti az új bevándorlókat, várhatóan további aliját ösztönöz és erősíti Izrael Államát.”

Az elmúlt hónapokban a minisztérium több új kezdeményezést indított, köztük egy olyan programot, amely izraeli vállalatokkal együttműködve már az érkezéskor munkalehetőséget biztosít a letelepedőknek.

Nemrégiben bejelentették azt is, hogy a 2026-ban érkező bevándorlók számára 0%-os jövedelemadó-kulcsot vezetnek be.

Februárban a minisztérium egy 170 millió sékeles (46,4 millió dolláros) integrációs programot jelentett be, valamint egy olyan reformot, amely felgyorsítja az új bevándorlók szakmájukban való munkavállalásához szükséges engedélyezési folyamatot. A közelmúltban egy új kormányzati program is elindult, amely keresett szaktudással rendelkező, sikeres zsidó jelöltek kíván Izraelbe vonzani. További kezdeményezések is folyamatban vannak, például az üzlettel rendelkező bevándorlók adókedvezményeinek bővítése és személyes segítségnyújtás Európa-szerte a potenciális olimok számára.

„A legtöbb országból háború idején az emberek elmenekülnek, Izraelbe viszont éppen hogy jönnek, hogy segíthessenek” – hangsúlyozza gyakran Sofer, amikor az erős bevándorlási adatokat emeli ki, még ha a valóság ennél összetettebb is.

A minisztérium szerint 2026-ban várhatóan mintegy 1.200 fő érkezik Izraelbe az indiai Bnei Menashe közösségből.

Programajánlat

Február

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

Február 3. (kedd) 19 óra: Mózes és Jézus Pesten – politikai kabaré

Február 7. (szombat) 19 óra: Én, Zsa Zsa – monodráma

Február 10. (kedd) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – dráma

Február 11. (szerda) 19 óra: Tony Curtis – Hollywood hercege – dráma

Február 12. (csütörtök) 19 óra: A Zsidó Kutya – monodráma

Február 14. (szombat) 19 óra: Capa, a világhírű háborús fotós – dráma

Február 15. (vasárnap) 15 óra: A Zsidó Kutya – monodráma

Február 16. (hétfő) 19 óra: Albina – A nő a Nobel-díj mögött – monodráma

Február 18. (szerda) 19 óra: A Zsidó Kutya – monodráma

Február 19. (csütörtök) 19 óra: A Zsidó Kutya – monodráma

Február 21. (szombat) 19 óra: A Zsidó Kutya – monodráma

Február 22. (vasárnap) 15 óra: A Zsidó Kutya – monodráma

Február 24. (kedd) 19 óra: Gábor György: Talmud, Tóra – előadás

Február 25. (szerda) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – dráma

Február 28. (szombat) 19 óra: Én, Zsa Zsa – monodráma

Budai Mieve Klub
(II. Frankel Leó út 49.)

Február 7., szombat, 18 óra: Réz András filmesztéta, műfordító, forgatókönyvíró, reklámszakember a klub vendége. Beszélgetőtárs Bóta Gábor újságíró. A jegy ára 1000 Ft, ami belépéskor fizetendő. Előzetes regisztráció nem szükséges.

Február 21., szombat, 19 óra: Kovács István és Sajgál Erika lesz a vendégünk. A színész házaspárral Bóta Gábor újságíró beszélget. A jegy ára 1000 Ft, ami belépéskor fizetendő. Előzetes regisztráció nem szükséges.

Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., félemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órától.

Február 2.: Előadónk Villányi András, témája a sófárfújás a talmudi kortól.

Február 9.: Ezen a napon műszaki ok miatt nem találkozunk!

Február 16.: Peking zsidóságáról Vértés Klára tart előadást.

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

NAPTÁR

Február 6., péntek	Svát 19.	Gyertyagyújtás: 4.34
Február 7., szombat	Svát 20.	Szombat kimenetele: 5.42
Február 13., péntek	Svát 26.	Gyertyagyújtás: 4.45
Február 14., szombat	Svát 27.	Szombat kimenetele: 5.52

Indiában a zsidók félelem nélkül ünnepelték a hanukát

(Folytatás a 5. oldalról)

Ezen az érzelmi mozaikokon keresztül kis közösségünk kapcsolódva érzi magát zsidó testvéreinkhez szerete a világon, köztük izraeli családtagjainkhoz és barátainkhoz. Az elmúlt két évben még a legvidámabb közösségi eseményeinket és ünnepeinket is csendes, elmélyült pillanatok kísérték.

Idén a Sydneyben elvesztett gyönyörű lelkeket gyászoljuk, akiket erőszakkal fosztottak meg életüktől, miközben hanukát ünnepeltek. Az indiai zsidó közösség szolidaritást vállal ausztráliai zsidó testvéreinkkel, tudva, hogy minden kísérlet, amely fényünk elhalványítására irányul, csak arra kötelez minket, hogy még erősebben ragyogjunk.

A Khai Fest emlékeztet arra, hogy India helyet ad nekünk – történeteinknek, rítusainknak, fényeinknek. Egy olyan világban, amely gyakran nem üdvözli a kisebbségi identitásokat, a miénk nem a környezetünk ellenére, hanem éppen miatta ragyog tovább.

Ezen a hanukán azt remélem, hogy az emberek világszerte egy pillanatra észreveszik a szem elől rejtett közösségeket, mint amilyen az enyém is. Fényeink talán kevesebben vannak és kisebbek, de ugyanolyan fényesen égnek. A mi történetünk nem a túlélésről szól, hanem az odatartozásról. Ez is a fény ünnepe – és megérdemli, hogy megünnepeljük.” (Jewish Telegraphic Agency / Szombat)

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

Nekrológ

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy életének 74. évében elhunyt **dr. Gál Péter** egyetemi tanár, neves közgazdász, a Budapesti Corvinus Egyetem professzora, a Magyar Fejlesztési Bank korábbi ügyvezető igazgatója.

Dr. Gál Péter 1952. február 23-án született Szombathelyen. Pályafutása során meghatározó alakja volt a magyar és a nemzetközi közgazdasági felsőoktatásnak. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen szerzett diplomát, majd tudományos fokozatait is ott, illetve a Magyar Tudományos Akadémián védte meg.

Évtizedeken át oktatott a Budapesti Corvinus Egyetemen (korábban MKKE és BKE), ahol generációkat nevelt a nemzetközi gazdaságtan és stratégiai tervezés szeretetére. Szakmai tekintélyét mutatja, hogy nemzetközileg is elismert oktatóként rendszeres vendégprofesszora volt a **Bécsi Közgazdaságtudományi Egyetemennek (Wirtschaftsuniversität Wien)**, valamint meghívott előadóként oktatott számos további ausztriai és németországi egyetemen.

Oktatói munkája mellett jelentős szakmai sikereket ért el a bankszektorban: 2002 és 2010 között a **Magyar Fejlesztési Bank** vezető közgazdászáként és ügyvezető igazgatójaként dolgozott, korábban a Kereskedelmi és Hitelbank Stratégiai Tanácsadó Testületét vezette. Munkásságát 2010-ben a **Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével** ismerték el.

Kollégái és barátai nemcsak a nagy tudású professzort, hanem a segítőkész mentort és a mélyen humánus embert is gyászolják benne.

Szeretett halottunktól a **farkasréti zsidó temetőben** vettünk végső búcsút.

Emlékét tisztelettel megőrizzük.

A gyászoló család és barátai

Százhuszonhat éve született Királyhegyi Pál író, humorista

1900. december 27-én született Budapesten Királyhegyi Pál író, publicista, humorista, a pesti humor legendás alakja, neki tulajdonítják a mondást, miszerint: „Aki nek van humora, mindent tud. Aki nek nincs, mindenre képes.”

Erzsébetvárosban, a Hársfa utcában született, néhány jelentős kitérőt téve, szinte egész életét ott is élte le. A Horánszky utcai reáliskolába járt, ahol már kamaszként a *Diákhumor* című hetilapot szerkesztette, olyan sikerrel, hogy az újságot a tanári kar be is tiltotta. Középiskolai tanulmányait egy tanárával való konfliktusa miatt a Belvárosi Reáliskolában fejezte be, ott is érettségizett, írja a *muzsa.sk*.

Nem sokkal ezt követően szerelmi bánatában beállt a Tanácsköztársaság hadseregébe, majd a fehérterror elől az Egyesült Államokba hajózott. Volt liftesfiú, börgyári munkás, pincér, banki alkalmazott, magyar nyelvű lapoknál újságíró, 1927-től statisztista, majd forgatókönyvíró Hollywoodban. 1931-ben hazatért, és a *Pesti Napló* munkatársa lett, a *Színházi Élet* és az *Új Idők* is közölte írásait. 1938-ban Londonba ment, ahol a *Daily Telegraph* című lapnak írt cikkeket, emellett fordításokat is vállalt.

1941-ben egy vérmes színésznővel folytatott viharos szerelmi kalandja után visszatért Magyarországra. Döntését később így kommentálta: „Sürgős volt az utam, nehogy lekéssem az auschwitzi gyorsot.” A marhavagont végül valóban nem késte le, 1944-ben Auschwitzba, majd Buchenwaldba deportálták. Előtte még munkaszolgálatra is hurcolták, a legenda szerint amikor munka közben mögé lépett egy ór és úgy fenékebe rúgta, hogy felbukott, ő felkelt, leporolta magát, és azt mondta: „Tudja mit? Most lett elegendő az egészéből.”

Az amúgy is kis termetű, törekény

Fotó: nemzetiarchivum.hu

Királyhegyi a háború után csonttá soványodva jött haza, majd nem sokkal később megírta tragikus élményeinek groteszk humorú regényét *Mindenki nem halt meg* címmel. 1945-től a *Ludas Matyi* és a *Képes Figyelő* című lapok munkatársa volt, sorra közölték humoros jeleneteit, szatíráit, karcolatait, s több regénye is megjelent, köztük a *genszterek nem nőnek az égig*, *Az ígéretek földje*, *A lejtőn felfelé*, a *Maud Courtney mestersége*. Az **Ascher Oszkár** igazgatta Pódium kabaré konferansziéja is volt, darabot írt *Földi paradicsom* címmel a Vígszínháznak, majd a Belvárosi Színházban megnyílt Királyhegyi kabaré állandó szerzője lett.

A Rákosi-korban, 1951-ben a Heves megyei Adácsra telepítették ki, ebben amerikás múltja mellett szerepet játszott legendás távirata is, ame-

lyet soha nem küldött el, de barátainak, ismerőseinek széles körben terjesztette.

A távirat címzettje Sztálin volt, szövege pedig így hangzott: „A rendszer nem vált be stop Tëssék abahagyni stop Királyhegyi stop” Humorérzékét ekkoriban sem veszítette el, az adácsi időszakból maradt fenn például levele otthoni barátaihoz az alábbi szöveggel: „Most már tudom, hogy élt Marci Hevesen. Ne irigylejtek!”

1952-ben térhetett haza, de továbbra is publikációs tilalom alatt állt. Ezalatt alkalmi szellemi munkából élt, később a Vidám Színpad, majd a Kis Színpad mutatta be kabarétréfáit. 1956 után népszerűsége már töretlen volt, mint konferanszié kabarékban szerepelt, dolgozott az *Esti Hírlapnak*, foglalkoztatta a *Ludas Matyi* és a rádió, időnként a televízióban is feltűnt. Humoreszkeiből, színműveiből, kisregényeiből több kötet is megjelent, 1979-ben pedig kiadta önéletrajzi regényét *Első kétszáz évem* címmel. A műből 1985-ben **Maár Gyula** rendezett játékfilmet, 2018-ban pedig a Jurányiban mutatták be a DEKK Színház és a Füge közös produkciójában készült monodrámát **Bánki Gergely** rendezésében, **Szabó Zoltán** főszereplésével.

Királyhegyi egyik fő témája a férfi és a nő, a férj és a feleség viszonya volt. Ő maga imádta a nőket, és – noha nem volt hódító alkatú a maga 150 centiméterével – a nők is rajongtak érte, biznyság erre, hogy ötször nősült, persze ezt a tényt is humorral táalta: „Mind bevált, mindegyiket férjhez adtam, egy szavuk sem lehet.”

A nagyvárosi humor, a pesti vicc egyik legeredetibb megjelenítője 1981. június 7-én halt meg otthonában. *Ars poeticája* szerint:

„Nem szabad túlságosan komolyan venni a nőket, a csókokat, a vonatokat, a városokat, az embereket, ezt az egész nagyszerű mindenséget, az életet. Figyelni kell, mert színes, érdekes ez a pazar színjáték. A lényeg sohasem változik. Kaland az egész, nincs kezdet és nincs befejezés. Csak állomások vannak. Szaladunk, lihegünk, kergetjük a boldogságot, de elérni nem lehet soha.”

2016-ban *Királyhegyi Pál nem fér a bőrébe* címmel jórészt még kiadatlan novellái, karcolatai, 2017-ben *A becsület nem szégyen* címmel nyolc füzetes regénye (ponyvája) jelent meg egy kötetben, a 2018-as *Könyvomozom a szemüvegemet* pedig Királyhegyi 1945-től haláláig megjelent írásait tartalmazza.

Az Ausztriába bevándorlóknak nyilatkozniuk kell, hogy nem antiszemita

Ausztria ismertette az antiszemitizmus elleni tervét, amelyben az is szerepel, hogy a jövőben a bevándorlóknak nyilatkozniuk kell arról, hogy nem antiszemita.

Az antiszemitizmus elleni határozott fellépés kormányzati munkánk elengedhetetlen része – hangsúlyozta akkor **Gerhard Karner** belügyminiszter egy közleményben. meg is jelent a teljes tervezet az osztrák kormányfői hivatal honlapján.

A 236 oldalas tervezetben a 2025 és 2030 közötti időszakra irányoztak elő lépéseket a zsidógyűlölet ellen. A honlapon közzétett összefoglaló szerint 8 különböző szakterületen összesen 49 konkrét lépést indítványoztak.

A Hamász 2023. október 7-i terroristatámadásai óta új antiszemitizmus-hullámot tapasztalunk Európában – és Ausztriában is –, amely nyíltabb, agresszív, és digitálisan terjed – idézték a honlapon **Alexander Pröll** antiszemitizmus elleni küzdelemért felelős államtitkár azzal kapcsolatos indoklását, hogy miért van szükség a lépésekre.

A svájci Die Weltwoche ezzel kapcsolatban felhívta a figyelmet arra, hogy a tervezet szerint a jövőben a bevándorlóknak nyilatkozniuk kell arról is, hogy nem antiszemita. Ez kötelező eleme lesz az úgynevezett integrációs nyilatkozatnak, amelyben korábban már olyan értékek mellett kellett állást foglalniuk a bevándorlóknak, mint a demokrácia és a jogállamiság.

Az új stratégia legfontosabb elemei között szerepel még az MI-rendszerek fokozottabb használata az online antiszemita tartalmak felderítésére, valamint egy bécsi holokausztmúzeum megvalósíthatóságának felülvizsgálata.

A Bécsi Zsidó Közösség szerint 2025 első felében 730 antiszemita incidenst jelentettek a fővárosban – ez körülbelül 10 százalékkal kevesebb, mint az előző év azonos időszakában. A cselekmények ideológiai eredete szinte egyenletesen oszlott meg: 28 százalékat a baloldalnak, 27 százalékat a muszlimoknak és 20 százalékat a jobboldalnak tulajdonítottak. (MTI)

Mindent a rímhányó Romhányiról

Az apai ágon egy vértessacsi zsidó családból származó **Romhányi József** már életében legendává lett játékos állatversei, szellemes szöveleményei és zseniális rajzfilmszövegei révén. **Várkonyi Judit** tollából nemrég került a boltokba *Az aduász – Romhányi József élete egy körben* című életrajzi kötet. A szerző művészbártaival együtt jövőre országos turnéra indul.

A *Méza* család, *Bubó* doktor, *Mekk* mester, *Frédi* és *Béni*, *Ludas Matyi*... Csak néhány felejthetetlen karakter azok közül, akik **Romhányi József** (1921–1983) nyelvét beszélik. S akkor még szót sem ejtettünk a nálunk is nagy közönségsikert arató *Macskák* című musicalről, amelynek szövegét ugyancsak ő magyaráította.

Romhányi, a rímhányó zseniális tehetségű szómágus volt, aki méltó arra, hogy születésének 105. évfordulója alkalmából országsszerte tapsoljunk annak a csapatnak, amely egy különleges műsorral emlékezik meg róla és munkásságáról. A *Romhányi 105* elnevezésű turnén *Az aduász – Romhányi József élete egy körben* című kötet szerzője, **Várkonyi Judit** író, valamint **Spilák Klára** zsinésznő és a Romhányi-session jazztrio szórakoztató műsorát élvezheti a közönség.

Várkonyi és Spilák a lehető legszélesebbre tágítja a pódiumbeszélgetés műfaji kereteit. Nem emlékműsorral jelentkeznek, hanem zenés, helyenként pikáns, anekdotákkal és felolvasással tűzdelt, néhány elemében interaktív estre hívják a közönséget.

Romhányi József munka közben

Nőiesen sztoriznak, miközben megismerhetjük Romhányi József személyes történetét, ami tükröz lehet számunkra saját dolgainkkal kapcsolatban is: hogyan működünk párkapcsolatainkban, milyen a viszonyunk barátainkhoz, a szabadidőhöz, a túlhajszoltsághoz vagy a megbecsültség érzéséhez, tudunk-e súlyozni a feladatok akadálypályáján.

Mindeközben a Romhányi-session a költőhöz köthető rajzfilmes főcímeneket jazzre hangolva hozza el a közönségnek. A trió tagjai: **Horváth János** billentyű, **Mohai Szabolcs** dob, **Szabó Kristóf** basszusgitár.

Az alkotók két verzióval készülnek, kisebb játszóhelyek és könyvtárak számára a női párost, nagyobb művelődési házakba a zenés műsort ajánlják, 2026 januárjától megpróbálnak minden meghívásnak eleget tenni.

Mrs. Rosenberg és a szállodai portás

Mrs. Yetta Rosenberg leszáll a gépről Miami-ban, és fáradtan a repüléstől elmegy az első hotelbe, amit meglát, hogy szobát kapjon. Odasétál az recepcióspulthoz, és azt mondja a portásnak:

– Én Mrs. Yetta Rosenberg vagyok, és szeretnék kivenni egy szobát ma éjszakára.

A portás megvetően néz rá, és ridegen így felel:

– Sajnálom, asszonyom, de a szállodánk teljesen tele van, minden szoba foglalt.

Ekkor egy férfi a bőrröndjével a kezében leadja a kulcsát, kifizeti a számláját a pultnál, és elindul az ajtó felé.

– Ezt a szerencsét! – örül meg Mrs. Rosenberg. – Megkaphatom a távozó vendég szobáját?

– Sajnálom, asszonyom – mondja a portás –, de azt hittem, megértette, mire gondolok. Őszintén szólva mi nem fogadunk zsidókat.

– Zsidók?! – csodálkozik el Mrs. Rosenberg. – Hát ki a zsidó? Én katolikus vagyok!

Erre hitetlenkedve vizsgáztatni kezdi a portás:

– Ha maga katolikus, akkor válaszoljon erre a kérdésre: ki az Isten Fia?

– Ez könnyű kérdés, Jézus Krisztus.

A portás még nincs meggyőzve, ezért folytatja:

– Ki volt Jézus anyja és apja?

– Mária és József – feleli Mrs. Rosenberg határozottan.

Erre a portás megkérdezi:

– És hol született Jézus?

– Egy jászolban, egy pajtában – vágja rá Mrs. Rosenberg.

– És miért született Jézus egy istállóban, egy jászolban? – faggatózik tovább a portás.

– Mert egy ilyen senkiházi, mint te, nem adott Máriának szobát, mert zsidó volt...